

Nedávno sme sa na stránkach Nedelnej Pravdy dočítali o vynikajúcom vedeckom výsledku z teoretickej informatiky, ktorý dosiahol dvadsaťročný treforciak Matematicko-fyzikálnej fakulty UK Robert Szelepcsényi. Pripomeňme si, o čo išlo.

Robert vyriešil 23 rokov starý dôležitý problém z teoretickej informatiky – matematickej vedy o počítačoch a programových systémoch. Nezávisle a takmer súčasne tento problém vyriešil uznaný americký vedec Immermann. A tak sa zrodila I-S teoréma, o ktorej existencii sa autor spomenutého článku s názvom Neuveriteľný príbeh dozvedel na konferencii niekoľko tisíc kilometrov od našej vlasti.

Nepochybne, je to príbeh neuvěřiteľný. Co je však na ňom vlastne až také neuveriteľné? To, že sa výsledok zrodil len tak z ničoho nič, mimo svetových vedeckých centier? Či to, že ho odrazu nezávisle dosiahli dvaja na dvoch rozličných kencoch sveta? Alebo to, že ho dosiahol neznámy mladík, a nie túľmi obložený vedátor? Zamyšľame sa trochu nad týmito otázkami.

Predovšetkým, výsledok sa nezrodil iba tak, z ničoho nič. Nie je začiatkom, ale vyvrcholením príbehu, ktorý sa začal pred viac ako 20 rokmi. Vtedy ešte matematici

Príbeh naozaj neuveriteľný?

nych a nápaditých vedcov. Miernejšou formou tohto nešváru je pripisovanie sa na publikácie formou kolektívneho autorstva, sú však i horšie. Napríklad sa stáva aj to, že šéfy jeho podriadení napíšu dizertačnú prácu, ktorej on sotva rozumie. A čo povedať o tom, ak študenti, desiatky aspirantov, ktorých v skutočnosti vedú jeho podriadení? Nie, označenie týchto praktík za feudálne vôbec nie je príslušné. Veď i spôsob, ktorým sa tieto „služby“ vymáhajú, je feudálny: Bez môjho súhlasu a podpory nemôžeš získať ani vedeckú hodnotu, ani postup, ani sa svojimi výsledkami dostať von na konferenciu.

A keď aj tak nezmúdiš, budem ti zdŕžovať súhlas k uverejneniu článku, alebo posudok na prácu.

Na celom príbehu už teda čudným ostáva iba to, že sa vedecky pracovník z veľmi príbuznej oblasti takomto nevšednom úspechu dozvnie na druhom konci sveta. Nič by na tom nebolo, keby to bol jednotlivý prípad. Co je však naozaj neuveriteľné, že ide o všeobecný rys našej národnej povahy, akosi nechceme

málokto a ak, tak len veľmi nepresne. Bojím sa, že keby som sa pýtal geológov, kto bol Dionýz Štur, nedopadol by som oveľa lepšie. Nie, že by sa o nich micalo – máme Stodolovu cenu, ústav Dionýza Štura, ba o Stodolovi bol i televízny seriál. Nemám však pocit, že by sme vedeli ich formát odlišiť od vynálezcov Baniča a Murgaša hoci, pri všetkej úcte k nim, bol ich príspevok k technickému pokroku predsa len ďaleko viac na okraj ako príspevok Stodolov. Možno je to tak, že sa nám lepšie hodí, že sa im nedostalo uznania, ktoré si zaslúžili. Alebo je to preto, že stále máme tendenciu oceňovať oveľa viac amatérizmus než vysokú profesionálnu?

Stodola, Štur – to je dnes minulosť. Či o prítomnosť? Máme úspechy, ktorými sa pred svetom môžeme pochváliť? Alebo sú úspechy dvoch našich mladých informatikov bielu vranou?

Tak zle na tom zasa nie sme. Veď len v samotnej matematike sa v ostatných rokoch u nás zrodilo zopár pozoruhodných výsledkov, o ktorých sa vo svete vie a ktoré sú s výsledkami mladých informatikov prinajmenej porovnateľné – aj keď sa rebrúček neriešeneho na Svetovom kongrese matematikov v r. 1983 formulovaného problému asymptotickej perodictity hustôt,

uveriť, (a to sa týka nielen vedy, ale takisto umenia, športu...) že nášho človeka svet vzal na vedomie, že sa mu dostalo zaslúženého uznania.

A keď to už uznat musíme, budeme pod drobnohľadom hľadať, či jeho ho tetka z tretieho kolena nemala kusok inej krvi alebo mu budeme predhadzovať, že nezostal sedieť za pecou, pretože mu Slovensko predsa len pre jeho talent bolo príruke. Musíme si ozaj otvoriť Postnikovovu knižku „Ustojčivje mnogocelny“ aby sme sa v nej dočítali, ako „slovackij inženier“ Aurel Stodola formuloval svetoznámemu matematickovi Hurwitzovi problém stability regulátorov, a tým stal pri zrodení teórie automatického riadenia i teórie stability riešení diferenciálnych rovníc? Ako keby sme sa natoľko vzšili do pózy históriou ukriveného národa, že nevieme stráviť, ak náš človek získava vo svete zaslúžené ocenenie. Aký to rozdiel oproti našim susedom, Poliakom či Maďarom!

Keď už som pri Stodolovi: nedávno som sa pýtal viacerých mladých inžinierov, kto to je. Vedel to

sotva brali počítače na vedomie ako objekty hodné matematického skúmania. Našli sa však u nás dvaja mladí ľudia, ktorí rozmysľali inak. Pustili sa s odvahou do vecí a vybrali sa jeden po druhom do sveta. Jeden z nich po návrate založil z vlastnej iniciatívy vedecký seminár. Druhý sa s plnou vervou venoval budovaniu matematickej informatiky ako študijného smeru a veľa svojho vedeckého potenciálu odovzdal študentom. Obidvaja dali veľa sil organizovaniu série medzinarodných konferencií, ktoré si vo svete získali výborné meno a privede k nám privádzali nemalo osobností svetovej informatiky. Tak ako sa kválimer hru vo futbale či hokeji rodia góly, museli za týchto okolností časom prísť aj úspechy mladej generácie. A tie sa naozaj dostavili – a Robertov nie je prvý z nich. Už bezmála pred desiatimi rokmi iný študent, dnes vo svojej tridsiatke plne rozvinutý a známy vedec, dosiahol takisto pozoruhodný výsledok: odstránil chybu z odvodenia jedného kľúčového výsledku, o čo sa viac rokov pokúšali mnohí matematici na celom svete. Nechcem brat Robertovi zásluhu na jeho výsledku. Ale bol by možný bez obetavej práce jeho učiteľov a učiteľov jeho učiteľov? Ved by sa o probléme ani nebol dozvedel! Keď už sme začali so športovou

Snímka JÁN LOFAJ

s ktorým si nevedelo dať rady viacero renomovaných matematikov? Alebo pokrok, ktorý sa u nás dosiahol na ceste k riešeniu sto rokov starej Riemannovej hypotézy z teorie čísel?

Som presvedčený, že aj v iných vedách sa máme čím pochváliť. Viac než si myslíme. Viem však o nich menej, než by som vedel a cítil. Preto by som mohol svoje presvedčenie doložiť iba prípadmi niektoých vedcov, o ktoré som sa celkom náhodne potkol – a to celkom prekvapujúco na okraj oficiálne oslavovanej vedy. Systematická informácia o takýchto „zapadlých“ ľuďoch, ktorí nám celkom potichu a skromne robia slávu vo svete ozaj nie je našou silnou stránkou. Vedlen nedávno sme sa z tlače dozvedeli o významných úspechoch nášho biochemika, ktoré dostalol pred bezmála 20 rokmi.

Nech sa na mňa nehnevajú kolegovia, ktorých sa autor článku o „neuveriteľnom“ príbehu (prípustam, že neoprávnené) dotkol, že mu napriek jeho nedostatkom podakujem. Myslím si totiž, že urobil veľkú vec tým, že dal širokej verejnosti vedieť o úspechu, ktorý si ho zaslúži. A tým aj polemike, ktorá dala nahliadnuť do toho, ako sa takéto úspechy rodia, prečo sa rodia a prečo sa ich nerodí viac.

RNDr. PAVOL BRUNOVSKÝ, DrSc.